

En pedagogisk triumf – utan att tumma på fakta eller hemfalla till miljöpatetisk retorik ger Wilson en bred skildring av livets vingliga procession under 3,5 miljarder år, skriver Svante Folin i sin anmälan av Livets mångfald.

Om man skulle utkora en världsmästare i biologi, finns det bara en självskrivna kandidat – Edward O Wilson. Han har bland mycket annat gjort banbrytande insatser inom teoretisk ekologi, är obestridd auktoritet på sociala insekter, i synnerhet de älskade myrorna och har grundat 1900-talets enda beteendevetenskap, som står på fast grund – sociobiologi (Sociobiology – the Synthesis, 1975).

Saklitteratur

Edward O Wilson
Livets mångfald
Bromberg

Denna sistnämnda bragd har i Sverige stigmatiserat Wilson som konservativ, ärkereaktionär eller till och med fascist. På omslaget till hans första i vårt land publicerade bok *Livets mångfald*, Brombergs 1995, nämns inte med ett ord att författarens meritlista inkluderar ett opus som inneburit ett paradigmskifte i synen på beteendets ursprung och funktion. Det är ungefär som om baksidestexten på Darwins sista bok, hyllningen till dagmaskarna, inte skulle antyda att författaren hade lanserat evolutionsteorin.

Dagens nyheter

Det svenska motståndet mot den sociobiologiska irländaren har varit lika kompakt och nyanserat som attityden till papirus under lutherdomens glansdagar. Särskilt nitisk har DN:s kulturredaktion, med ljusriddaren Arne Ruth i spetsen, värat om medborgarnas andliga hälsa genom att systematiskt förtiga eller förvränga all information i ämnet.

I en ytterst positiv recension av Livets mångfald (DN 20/8 -95)

Förseringen, som är Tim Krabbés tredje roman på svenska på lika många år, anmäls av Peter Elmlund.

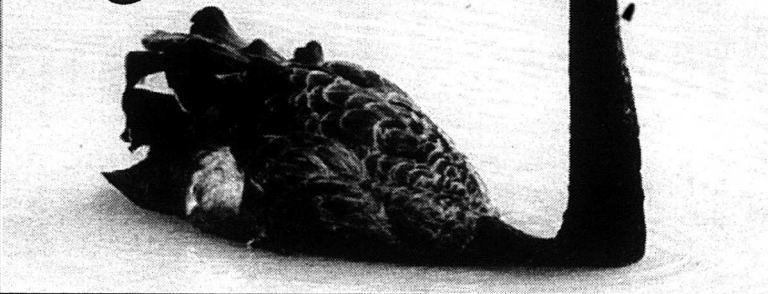
Slumpmässiga sammanträffanden är ett av det urbana livets kännetecken. I storstaden träffar man ständigt och jämt massor av människor, de flesta av dem bara en gång, eller under en kort period, och aldrig mer. Några dyker upp igen, långt senare och kanske i ett helt nytt sammanhang. När det inträffar förefaller det storartat på något sätt, som om ödet maktar greppet in.

Roman

Tim Krabbé
Förseringen
Trevis

Denna känsla är emellertid en illusion, påpekar sociologen Johan Asplund i sin essä *Storstäderna*

Mångfaldens höga visa

Svart svan. I gamla logikböcker ansågs uttrycket "svarta svanar" vara ett exempel på självmotsägelse. Olyckligtvis hittades så småningom just svarta svanar i Australien, vilket säger en del om såväl filosofins som naturens opålitlighet.

utbrister Sverker Sörlin, Sveriges första professor i miljöhistoria: "Wilson är känd som sociobiologins upphovsman. Många tror därför att han är otillräknelig. Jag trodde det själv en gång." (sic) Att Wilson, nu i pensionsåldern, har tagits till nåder beror på att han skrivit några lysande böcker om sin livslånga biofil. Denna biofil är en estetisk och vetenskaplig fascination inför livsfenomenets surrealistiska variationsrikedom – från virus till blåvalar.

Mentor

Han liknar sin andlige mentor Darwin genom att kombinera iskall teori med den borte naturälskarens naiva förtjusning över allt som springer, kryper, krälar och gro. Wilsons vördnad inför "livet" saknar alla hallelujasentimentala drag. Han är ytterst medveten om att det vidunderliga livspanoramats är ett skumrande bifenomen av självreproducerande geners mordiska, inbördes kamp om "Lebensraum" och en plats i solen.

Livets mångfald är en pedagogisk triumf – utan att tumma på fakta eller hemfalla till miljöpatetisk retorik ger Wilson en bred

skildring av livets vingliga procession under 3,5 miljarder år. 99,9 procent av aktörerna har under tiden avförts från scenen. Under de senaste 500 000 åren har artrikedomen drabbats av fem utrotningskatastrofer. Även under icke apokalyptiska förhållanden dör arter ut; deras medellivslängd är cirka 4 miljoner år. Till slut orkar de inte springa tillräckligt fort för att stå stilla i en föränderlig värld.

Skogsbruk

I dag är cirka 1,5 miljon arter vetenskapligt etiketterade – enligt vissa beräkningar kan ytterligare 30 miljoner oidentifierade lura i busken. Vi utrotar framför allt genom så kallat skogsbruk minst 27 000 arter om året eller tre i timmen. Den direkta orsaken till den nuvarande artmassakern är att arten Homo sapiens förmerar sig med 270 000 nyfödingar per dag. Människans artvikt överträffas möjligen av Södra Ishavets krill.

Krill begagnar emellertid inte mobiltelefoner eller centralvärme, ej heller susar de iväg till mediterranska grisfester, varför deras ekologiska inverkan är jämförelsevis ringa. Fienden är

inte underjordiska kärnvapenprov – fienden är vi.

Självgodhet

Miljörelsens blandning av ignorans, hysteri och självgodhet kan få den mest förhärjade djur- och naturälskare att kasta batterier i sopnedkastet, tvätta håret i klorin och osäkra sin Browning, när han hör ordet miljö.

Den vanligen sansade Lars Gustafsson skriver i SvD under rubriken "Hellre skydda barnen än skallerormarna" att han prisar sina västanländska förfäder för att de utrotade vargen. "De avlägsnade ett ständigt överhängande hot inte minst mot sina egna barn."

Ofarlig orm

Mig veterligen är skallerormsframkallad barnadödlighet en klart negligabel riskfaktor. Det har trots utfästa belöningar visat sig praktiskt taget omöjligt att belägga vargangrepp på människor i historisk tid, något som tydligen inte bekymrar den superkritiske texasfilosofen.

Prefixet eko- kopplat till skor, kondomer, hagelpatroner, hamburgeremballage och så vidare

ad infinitum ekar allt tomare. De kommersiella krafterna i form av reklam surfar elegant på den väg av hypokondrisk panik som den ekologiska kvasireligionen piskat upp. Allt fler betar sig som om de var på ständigt giftsupé hos familjen Borgia och bävar inför naturens hämnd, som hotar att rycka bort dem redan i den späda 80-årsåldern.

Plundring på fakta

Den nya och synnerligen mjuka vetenskapen ekologi plundras av miljörelsen på disparta och ofta dubiösa "fakta", som tillsammans med hypoteser av olika håll buntas ihop till en ranglig men upphöjd predikstol från vilken de frälsta utbasunerar sina domedagspredikningar.

(För att undvika de missförstånd som den känslige kulturredaktören Peter Elmlund tror lätt kan uppstå, vill jag betona att mitt starka miljöengagemang och ekologistudium går tillbakå till mitten av 50-talet, då Georg Borgström fåfängt ropade i öknen. I början av 70-talet framställdes jag på eget initiativ av antagligen första gymnasieläromedlen i teoretisk ekologi. Min affekt över biologisk utarmning och förintelse ansågs av den välförståndiga samtiden vara överspänd, excentrisk och reaktionär. Jag är alltså kort sagt inte emot "miljön", jag är emot att det pratats så mycket verbalinspirerad smörja i miljörelsernas olika namn och att "miljön" används som projektiionsyta för medelålders medelklassängst och allenda handa privata fobier.)

Wilson bok är ett utomordentligt botemedel mot språkrensens babbler och politiska miljögrupies penibla pilruetter i Söderhavet. Wilson konstaterar i slutkapitlet "Mot en ny miljöetik", att vi nu befinner oss mitt up i den sjätte artförintelsespasmen och att den yttersta ironin i den organiska revolutionen är "att samtidigt som livet uppnådde självförståelse genom människans medvetande, dömdes det sina vackraste skapelser till undergång. Och så stänger mänskligheten dörren till det förlutna".

SVANTE FOLIN

Ett meningsfullt slumpmässigt möte

och det forteanska livet. Statistiskt sett är det inte alla så osannolikt med dessa återseenden som vi inbillar oss. Alla oplanerade möten kan inte vara första gången, några måste vara för n-te gången.

Tecken

Denna sanning har dock små möjligheter att bli allmän egendom. Vi vill så gärna tro att våra liv är meningsfulla att vi kastar oss över minsta tecken som kan tyda på Makternas inblandning. Det gör till exempel Moniek Illegems, den ena huvudpersonen i Tim Krabbés roman *Förseringen*. När denna nederländska

kvinnor i övre medelåldern, som etablerat sig som välkänd och framgångsrik affärskvinna i Australien, snabbt packar sin lyxbil för att fly undan konsekvenserna av försörjning i stor skala, hör hon plötsligt en röst ur det förflutna. Den visar sig tillhöra den likaledes kände författaren Jacques Bekker, en ungdomsflirt sedan tidernas begynnelse, som berättar att han hade vägarna förbi.

– Jag har alltid vetat att jag skulle träffa dig igen, säger hon. Men just i dag.

– Vad menar du med just i dag? frågar han.

– Allt. Så ändrar Moniek sina flyktplaner, skippar ett möte med en

medbrotsling, och far med bilen ut i Australiens obygd tillsammans med den lika ödestroende Jacques. Men två kända personer försvinner nu inte så lätt och snart utvecklas det hela till en sofistikerad thriller à la OJ Simpson där polis och massmedier följer tätt i härlarna, allt medan den avgrundsdjupa kärleksaffären tar fart.

Roande

Det är en mycket roande och skickligt berättad historia med ett oroande budskap: Vi glöms aldrig den stora ungdomskärleken och under rätt omständigheter är vi beredda att rasera

allt för en chans att återuppliva den. Det är ett obehagligt påstående. Om man betänker saken är det inte orimligt att anta att det är giltigt för många människor. Men vilka skulle våga erkänna det, ens för sig själva?

Det går bra för Tim Krabbé. Han är sedan länge etablerad hemma i Holland. De två böcker som tidigare översatts till svenska, *De försvunna* (1993) och *Cyklisten* (1994), har rätt enastående hyllats av kritiken och så blir nog fallet också denna gång.

Den enda negativa kritik, om det nu är en sådan, som här skall framföras är det faktum att Tim Krabbé gestaltar sin berättelse bara allt för väl. Det finns ingen väsentlig tanke eller beskrivning i boken som inte lika bra eller bättre hade kunnat uttryckas på en filmduk. Böcker måste kanske, för att bli riktigt fulländade, vara mera bokliga.

PETER ELMUND